

Маріупольський державний університет

Кафедра економіки та міжнародних економічних відносин

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ПП 4 «МІКРОЕКОНОМІКА»

Освітньо-професійна програма «**Міжнародна економіка**»

спеціальність 051 «**Економіка**» ОС «**Бакалавр**»

факультет **економіко-правовий**

м. Маріуполь – 2020-21 рік

Робоча програма «Мікроекономіка»

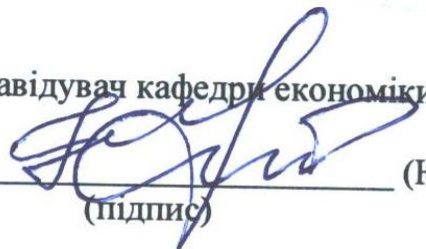
для студентів для студентів ОПП «Міжнародна економіка» спеціальності 051 «Економіка» ОС «Бакалавр»

Розробник: Омельченко Г.П., доцент кафедри економіки та міжнародних економічних відносин, к.е.н., доцент

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри економіки та міжнародних економічних відносин

Протокол від «27» серпня 2020 року, № 1

Завідувач кафедри економіки та міжнародних економічних відносин

_____ (Ю.І. Чентуков)
(підпис)

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		(очна) денна форма здобуття вищої освіти	заочна форма здобуття вищої освіти
Кількість кредитів – 4	Галузь знань <i>05 Соціальні та поведінкові науки</i>	Нормативна ПП4	
Модулів – 2	ОПП <i>«Міжнародна економіка»</i> Спеціальність <i>051 Економіка</i>	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 2		2-й	2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання <u>реферативне дослідження</u>		Семестр	
Загальна кількість годин-120		4-й	4-й
Тижневих годин для денної форми здобуття вищої освіти: аудиторних – 4 самостійної роботи студента - 4	Освітній рівень: <i>Бакалавр</i>	Лекції	
		24 год.	10 год.
		Практичні, семінарські	
		24 год.	10 год.
		Лабораторні	
		Самостійна робота	
		70 год.	99 год.
		Індивідуальні завдання: 2 год. 1 год.	
Вид контролю: екзамен			

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить:

для денної форми здобуття вищої освіти - 48 год./72 год.

для заочної форми здобуття вищої освіти - 20 год./100 год.

2. Мета та завдання

Мета навчальної дисципліни: формування ринковоорієнтованого економічного світогляду і знань щодо методів прийняття оптимальних господарських рішень за наявних обмежених ресурсів та альтернативних можливостей їх використання.

Завдання дисципліни: надання знань про базові положення мікроекономічної теорії; прищеплення навичок використання інструментарію мікроекономічного аналізу; підготовка до вивчення прикладних дисциплін, що базуються на мікроекономічній теорії.

Предмет – обґрунтування вибору, який роблять окремі економічні одиниці, використовуючи обмежені економічні ресурси, з метою досягнення своїх цілей.

Місце навчальної дисципліни в освітній програмі. Навчальна дисципліна «Мікроекономіка» спрямована на опанування наступних компетентностей:

1. Здатність обґрунтовувати перспективні напрями розвитку торговельної діяльності, у т.ч. міжнародної.
2. Вміння організовувати взаємодію підприємства із зовнішнім середовищем.
3. Вміння організовувати експорт/імпорт товарів (послуг), міжнародну інвестиційну діяльність та фінансово-розрахункові операції, міжнародне науково-технічне співробітництво, обліково-економічну роботу.

Дисципліна використовується для формування наступних програмних результатів навчання, передбачених освітньо-професійною програмою підготовки бакалавра за спеціальністю 051 «Економіка» (ОПП «Міжнародні економіка») у Маріупольському державному університеті:

- Використовувати інструменти аналізу мікросередовища, здійснювати моніторинг основних конкурентів на внутрішньому та світовому ринку.

Передумови для вивчення дисципліни: дисципліна «Макроекономіка» вивчається після вивчення дисциплін «Основи економічної теорії», «Історія економіки та економічної думки».

Результати навчання. У результаті вивчення навчальної дисципліни студент повинен

знати: теоретичні положення діяльності суб'єктів ринкових відносин; закономірності поведінки економічних суб'єктів у ринкових умовах; загальні закони та принципи діяльності різних видів та типів ринку; переваги та недоліки ринкової економіки, основні положення державного регулювання.

вміти: критично осмислювати передумови, інструменти та моделі державного регулювання мікроекономічних процесів, самостійно творчо мислити, приймати оптимальні економічні рішення, що забезпечують підвищення сталості підприємства, зростання прибутку, підвищення добробуту споживачів.

3. Програма навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Основи попиту і пропозиції та раціональна поведінка споживача

Тема 1. ПРЕДМЕТ І МЕТОД МІКРОЕКОНОМІКИ

Предмет мікроекономіки. Економічні агенти або суб'єкти ринку, або господарюючі суб'єкти. Проблема обмеженості ресурсів і необхідність вибору. Об'єкти мікроекономіки.

Альтернативність цілей використання обмежених ресурсів і раціональність поведінки суб'єктів ринкових відносин. Рішення задач: що виробляти, для кого, з допомогою яких ресурсів і технологій. Характеристика кривої виробничих можливостей.

Методологія мікроекономічного аналізу. Загальноекономічні та специфічні методи мікроекономіки. Оптимізаційні та рівноважні моделі. Позитивна та нормативна економічна теорія.

Тема 2. ТЕОРІЯ ГРАНИЧНОЇ КОРИСНОСТІ Й ПОВЕДІНКА СПОЖИВАЧА

Корисність як економічна категорія. Методологія теорії маржиналізму. Економічні блага та їх види. Економічні потреби. Фактори обмеження свободи споживчого вибору: ефекти натовпу, “сноба”, Веблена. Гіпотеза раціональної поведінки споживача.

Кількісний (кардиналістський) підхід до аналізу корисності і попиту. Загальна корисність, функція загальної корисності. Гранична корисність та сутність принципу складної граничної корисності (перший закон Госсена, основний психо-фізичний закон Вебера-Фехнера).

Криві “дохід-споживання”, “ціна-споживання”. Ефект доходу та ефект заміни.

Тема 3. ОРДИНАЛІСТСЬКА ТЕОРІЯ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

Порядкова (ординалістська) теорія поведінки споживача. Аксиоми порядкового підходу.

Криві байдужності та їх властивості. Формування карти кривих байдужності. Поняття взаємозамінних, взаємодоповнюючих і нейтральних благ, благ з від'ємною корисністю.

Бюджетні обмеження і можливості споживання. Вплив зміни доходу споживача та цін товарів на розміщення бюджетної лінії.

Оптимум або рівновага споживача: економічна та графічна інтерпретація.

Тема 4. АНАЛІЗ ПОВЕДІНКИ СПОЖИВАЧА

Зміна доходу споживача на побудову лінії “доход-споживання”. Суперіорні та інферіорні товари. Криві Енгеля.

Вплив зміни ціни одного з товарів на зміну вибору споживача. Побудова лінії “ціна-споживання”.

Ефект доходу і заміщення за Слуцьким і Хіксом.

Взаємодія ефектів зміни та доходу. Поняття звичайних благ та благ Гіффена. Прийняття рішень в ситуаціях з ризиком. Ризик та ефективність економічних рішень.

Тема 5. ПОПИТ І ПРОПОЗИЦІЯ, ЇХ ВЗАЄМОДІЯ

Елементи ринкового механізму: попит, пропозиція і ціна. Сутність законів попиту та пропозиції. Цінові та нецінові детермінанти попиту та пропозиції.

Графічна ілюстрація зміни попиту та пропозиції, зміни обсягу попиту та обсягу пропозиції.

Збалансування попиту та пропозиції. Поняття: рівноважна ціна та рівноважний обсяг. Вплив, відхилення від рівноважної ціни та формування надлишку і дефіциту. Державне регулювання збалансування ринку. Директивні ціни.

Поняття еластичності попиту та пропозиції. Еластичність попиту за чинниками впливу: цінова еластичність попиту; перехресна еластичність попиту; еластичність попиту за доходом. Еластичність пропозиції за власною ціною блага, еластичність пропозиції за цінами факторів виробництва.

Змістовий модуль 2. Теорія виробництва. Ринок факторів виробництва та розподіл доходів**Тема 6. МІКРОЕКОНОМІЧНА МОДЕЛЬ ПІДПРИЄМСТВА**

Підприємство як суб'єкт ринково-виробничої системи. Вплив зовнішнього та внутрішнього середовища на динаміку виробництва. Характеристика процесу виробництва: “вхід - вихід” або “витрати - виробництво” за Леонтьєвим В.В.

Виробнича функція як параметрична модель технологічного процесу. Прогнозування процесу виробництва з використання виробничої функції Кобба-Дугласа.

Періоди функціонування підприємств: миттєвий, короткий і тривалий.

Фактори виробництва та їх власності.

Закон спадної віддачі. Сукупний, середній та граничний продукт.

Тема 7. ВАРІАЦІЇ ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА ТА ОПТИМУМ ТОВАРОВИРОБНИКА

Ізокванта та ізокоста. Рівновага або оптимум виробництва. Гранична норма технічної заміни. Траєкторія економічного розвитку підприємства або розширення виробничої діяльності фірми.

Збільшення випуску за рахунок пропорційного нарощування обсягів ресурсів. Постійна (стала), спадна зростаюча віддача від масштабу.

Тема 8. ВИТРАТИ ВИРОБНИЦТВА

Концепція витрат в ринковій економіці. Склад та оцінка альтернативних витрат. Явні та неявні витрати, формування бухгалтерського, економічного та “нормального прибутку”.

Витрати в короткостроковому періоді. Детермінанти витрат у короткостроковому періоді. Сукупні, постійні, змінні, середні, граничні витрати. Форми кривих витрат.

Витрати в довгостроковому періоді. Вибір ресурсів, який мінімізує витрати.

Середні та граничні витрати фірми у довгостроковому періоді. Конфігурація кривої довгострокових середніх витрат.

Зв'язок між витратами у довгостроковому і короткостроковому періодах. Функція витрат та економія на масштабах.

Тема 9. РИНОК ДОСКОНАЛОЇ КОНКУРЕНЦІЇ

Поняття ринкової структури. Особливості ринку досконалої конкуренції. Крива попиту на продукцію конкурентної фірми та її гранична ілюстрація. Формування ціни на ринку досконалої конкуренції.

Поведінка конкурентної фірми у короткостроковому періоді. Оцінка діяльності конкурентної фірми показниками: сукупний і середній доход, сукупні витрати, граничний доход і граничні витрати.

Графічна ілюстрація максимізації прибутку конкурентної фірми. Умови прибутковості та збитковості фірми. Зміна положення конкурентної фірми у зв'язку зі зміною ціни на ринку.

Робота фірми у режимі самооплатності, збитковість та припинення виробництва фірмою у короткостроковому періоді.

Криві пропозиції конкурентної фірми і галузі у короткостроковому періоді. Довгострокова рівновага фірми на конкурентному ринку. Максимізація прибутку конкурентної фірми у довгостроковому періоді.

Тема 10. МОНОПОЛЬНИЙ РИНОК

Причини виникнення та існування монополій в економічній системі. Різновиди монополій. Ознаки "чистої" монополії: один продавець унікального продукту, високі вхідні бар'єри на монопольний ринок, диктат ціни.

Крива попиту монополіста. Цінова еластичність попиту та її вплив на поведінку монополіста. Взаємозв'язок попиту, еластичності, загального та граничного доходу монополіста. Графічна ілюстрація максимального прибутку та збитку монополії у короткому періоді.

Умова максимізації прибутку на монопольному ринку. Обґрунтування прибутку монополіста граничним доходом, граничними витратами та рівноважною ціною.

Поняття цінової дискримінації першого, другого та третього ступенів.

Поведінка монополії у довгостроковому періоді. Оптимальна поведінка монополіста – лімітуюче ціноутворення.

Особливості поведінки природних та іскусних, відкритих та закритих монополій. Монопсонічний ринок.

Переваги та недоліки діяльності монополій.

Тема 11. ОЛІГОПОЛІЯ ТА МОНОПОЛІСТИЧНА КОНКУРЕНЦІЯ

Сутність та основні ознаки олігополії. Олігополістична взаємозалежність: цінова війна та зговір. Оптимізація обсягу виробництва в умовах дуополії. Дуополія. Модель Курно. Модель олігополістичного ціноутворення "лідерство у цінах". Олігополістична "ламана крива попиту".

Порівняння олігополії з іншими ринковими структурами. Економічні наслідки олігополії та можливості державного втручання на ринок недосконалої конкуренції.

Ринкова поведінка монополістичного конкурента. Умови функціонування ринку монополістичної конкуренції.

Диференціація продукції, визначення ціни, сукупних витрат та обсягу виробництва.

Переваги та недоліки ринку монополістичної конкуренції.

Тема 12. РИНОК ФАКТОРІВ ВИРОБНИЦТВА

Особливості ринку факторів виробництва (ресурсів). Поняття ціни ресурсів. Попит на ресурси в умовах різних типів ринка. Оптимізація структури ресурсів товаровиробником із метою мінімізації витрат та максимізації прибутку.

Праця – головний фактор виробництва, заробітна плата – важливий вид ринкових цін. Попит на працю за умовами досконало конкурентного ринку ресурсів. Пропозиція праці на рівні народного господарства, галузі. Індивідуальна пропозиція праці. Аналіз кривих байдужості та бюджетної лінії працівника.

Капітал – ресурс тривалого використання. Рух капіталу і капітальні фонди. Попит та пропозиції капіталу. Види процентних ставок. Рівень доходності, прибуток на капітал.

Специфічні особливості землі як фактору виробництва. Формування попиту та пропозиції на землю. Ціна землі як капіталізована рента.

Тема 13. ЗАГАЛЬНА РИНКОВА РІВНОВАГА ТА ЕКОНОМІКА ДОБРОБУТУ

Часткова та загальна рівновага. Взаємозв'язок ринків як основа загальної рівноваги. Лінія виробничих можливостей. Гранична норма трансформації.

Ефективність в обміні. Ефективний обмін благ. Крива контрактів. Парето-ефективний розподіл. Конкурентна рівновага.

Ефективність у виробництві. Крива виробничих контрактів.

Ситуація «ні прибутку – ні збитків» - оптимум Парето. Конкурентна рівновага и ефективність по Парето – еквівалентні поняття. Перша і друга теореми економічної теорії добробуту.

Тема 14. ІНСТИТУЦІАЛЬНІ АСПЕКТИ РИНКОВОГО ГОСПОДАРСТВА

Основні умови існування ринку: велика кількість виробників і покупців; абсолютна мобільність факторів виробництва; наявність повної інформації у всіх учасників ринку; абсолютна однорідність одноіменних товарів; учасники конкуренції не оказують впливу на рішення інших.

Вирішення ринком трьох фундаментальних проблем: що виробляти, як виробляти, для кого виробляти.

Загальні недоліки ринку: ринок не забезпечує економіку грошима; не задовольняє потреби, що не виражаються в індивідуальному платоспроможному попиті; економічний механізм породжує зовнішні ефекти; забезпечує один варіант розподілу доходів; не вирішує регіональні проблеми; не забезпечує сталу макроекономічну рівновагу; не реалізує економічні інтереси окремих країн у сфері міжнародних відносин; економіка не розвивається без інфляції; ринок не може забезпечити повне використання економічних ресурсів; ринковій економіці властива схильність до монополізації.

Механізми подолання недоліків ринку.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	інд	с.р.	л		п	лаб	інд	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Основи попиту і пропозиції та раціональна поведінка споживача.												
Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки	9	1	1			7	23	1	2			20
Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінка споживача	9	1	1			7						

Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача	11	2	2			7	24	1	2			21	
Тема 4. Аналіз поведінки споживача	11	2	2			7							
Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємодія	11	2	2			7							
Разом за змістовим модулем 1	51	8	8			35	47	2	4			41	
Змістовий модуль 2. Теорія виробництва. Ринок факторів виробництва та розподіл доходів.													
Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства	8	2	2			4	14	2				12	
Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника	8	2	2			4	13		1			12	
Тема 8. Витрати виробництва	8	2	2			4	15	2	1			12	
Тема 9. Ринок досконалої конкуренції	8	2	2			4	15	2	2			11	
Тема 10. Монопольний ринок	8	2	2			4							
Тема 11. Олігополія та монополістична конкуренція	8	2	2			4							
Тема 12. Ринок факторів виробництва	8	2	2			4	15	2	2			11	
Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економка добробуту	6	1	1			4							
Тема 14. Інституціональні аспекти ринкового господарства	6	1	1			3							
Разом за змістовим модулем 2	67	16	16			35	72	8	6			58	
Модуль 2													
ІНДЗ	2					2	1					1	
Усього годин	120	24	24			2	70	120	10	10		1	99

5. Теми семінарських занять -

6. Теми практичних занять-

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки	1
2.	Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінка споживача	1

3.	Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача	2
4.	Тема 4. Аналіз поведінки споживача	4
5.	Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємодія	2
6.	Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства	2
7.	Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника	2
8.	Тема 8. Витрати виробництва	2
9.	Тема 9. Ринок досконалої конкуренції	2
10.	Тема 10. Монопольний ринок	2
11.	Тема 11. Олігополія та монополістична конкуренція	2
12.	Тема 12. Ринок факторів виробництва	2
13.	Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту	1
14.	Тема 14. Інституційні аспекти ринкового господарства	1
	Разом	24

7. Теми лабораторних занять–

8. Самостійна робота-

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Тема 1. Предмет і метод мікроекономіки	7
2.	Тема 2. Теорія граничної корисності й поведінка споживача	7
3.	Тема 3. Ординалістська теорія поведінки споживача	7
4.	Тема 4. Аналіз поведінки споживача	7
5.	Тема 5. Попит, пропозиція, їх взаємодія	7
6.	Тема 6. Мікроекономічна модель підприємства	4
7.	Тема 7. Варіації факторів виробництва та оптимум товаровиробника	4
8.	Тема 8. Витрати виробництва	4
9.	Тема 9. Ринок досконалої конкуренції	4
10.	Тема 10. Монопольний ринок	4
11.	Тема 11. Олігополія та монополістична конкуренція	4
12.	Тема 12. Ринок факторів виробництва	6
13.	Тема 13. Загальна ринкова рівновага та економіка добробуту	4
14.	Тема 14. Інституційні аспекти ринкового господарства	3
	Разом	70

9. Індивідуальні завдання– реферативне дослідження

Тематика досліджень

1. Становлення та розвиток мікроекономіки як галузі знань.
2. Історія мікроекономічної думки в Україні.
3. Еволюція методів мікроекономічного аналізу.
4. Маржинальна революція і мікроекономіка.
5. Рідкісність ресурсів та альтернативність вибору: мікроекономічний аналіз.
6. Позитивна і нормативна теоретична економіка: сутність, принципи, методи.
7. Ринкова система: мікроекономічний підхід.
8. Мікроекономічна теорія як теорія цін.
9. Проблеми координування економічних виборів суб'єктів господарювання.

10. Моделювання в мікроекономічній теорії.
11. Повна та обмежена раціональність споживача у поясненні реальних економічних ситуацій.
12. Концепція надлишку на ринку споживчих товарів.
13. Аналіз впливу зміни ціни блага і доходу споживача на кількість і структуру споживання благ.
14. Бюджетне обмеження: сутність, чинники, особливості впливу на вибір споживача.
15. Чому економістів так цікавить точка дотику кривої байдужості та лінії бюджету? Які варіанти цього дотику зустрічаються в економіці?
16. Співвідношення ефектів доходу і заміни для різних товарів.
17. Homo economicus в мікроекономіці.
18. Корисність блага в економічному та фізіологічному сенсі.
19. Формальна та неформальна раціональність споживача.
20. Частинний аналіз (partial analysis) і виведення закону попиту.
21. Поєднання вербального, алгебраїчного та графічного способів подання в аналізі попиту споживача.
22. Еластичність попиту та її практичне застосування.
23. Звичайна та скомпенсована лінії попиту: спільні риси і відмінності.
24. Індексний аналіз у діагностиці стану споживача (індекси Пааше, Ласпейреса).
25. Теоретичні концепції підприємства: неокласична, інституціональна, підприємницька тощо.
26. Динамічність зовнішнього середовища та його вплив на внутрішню динаміку виробництва.
27. Поняття: адаптивність, гнучкість та гомеостатичність виробничо-ринкової системи.
28. Доповнюваність, подільність, мобільність та інтенсивність використання факторів виробництва.
29. Поняття: однорідні та неоднорідні виробничі функції.
30. Види виробничих функцій: класична, неокласична (Кобба-Дугласа), лінійно-обмежена (Леонтьєва-Вальраса), технологічні (інжинірингові) виробничі функції.
31. Еластичність масштабу та її зв'язок з еластичністю виробництва.
32. Пропорційна варіація факторів виробництва та функція витрат.
33. Оптимальна виробнича потужність фірми.
34. Мінімально ефективний розмір виробництва та структура ринку.
35. Обґрунтування управлінських рішень щодо розширення та згортання виробництва.
36. Поліполістичний спосіб поведінки суб'єктів конкурентного ринку.
37. Механізм підтримки довгострокової рівноваги підприємства, галузі, ринку.
38. Діагностика ринкової рівноваги за Маршаллом і за Вальрасом.
39. Ринкова рівновага: однинність і множинність рівноваги; миттєва коротко- і довгострокова рівновага.
40. Критерії суспільної ефективності певної ринкової структури.
41. Наслідки державного регулювання ціноутворення для конкурентного підприємства, галузі.
42. Методи діагностування ринкової влади.
43. Стимування монопольної влади: антитрестівська політика.
44. Реакція монополії на встановлення цінових обмежень, податків і субсидій.
45. Надлишок споживача, надлишок виробника і чисті втрати для суспільства за умов монополії.
46. Способи утримання ринкової влади монополістом у довгостроковому періоді (пошук ренти).
47. Олігополія з позиції теорії ігор. “Дилема ув'язнених” – приклад некооперативної гри з ненульовою сумою.
48. Формування підприємством-олігополістом політики стабілізації цін і маневрування капітальними витратами.
49. Особливості конкурентної боротьби на олігопольному ринку гетерогенного блага.
50. Моделі поведінки лідерів і аутсайдерів на олігопольних ринках гомогенних і гетерогенних благ.

51. Ігрові моделі поведінки олігополістів на ринку гетерогенного блага.
52. Наслідки нецінової конкуренції для споживачів.
53. Позитивні та негативні аспекти рекламної пропаганди товарів.
54. Порівняльна оцінка ефективності різних ринкових структур.
55. Концепція функціонування виробництва в ринково-орієнтованій економіці та її практична реалізація.
56. Концепція короткострокової та довгострокової ринкової рівноваги та її практична реалізація.
57. Основна економічна проблема і методи її вирішення на рівні підприємства.
58. Розвиток економіки підприємства: мотиви, фактори, механізм, показники, проблеми.
59. Концепція організаційно-економічної стійкості підприємства та її практична реалізація.
60. Економічне обґрунтування ринкової політики підприємства.
61. Економічне обґрунтування маркетингової політики підприємства.
62. Економічне обґрунтування цінової політики підприємства.
63. Економічне обґрунтування товарної політики підприємства.
64. Обґрунтування стратегії конкуренції підприємства на товарних ринках.
65. Аналіз ціноутворення та зайнятості ресурсів у виробництві.
66. Формування цін на ресурси і грошові доходи домогосподарств.
67. Ефективний розподіл доходів у динамічній економіці.
68. Ціни на виробничі ресурси і найменш витратне їх поєднання у виробництві продуктів.
69. Етика розподілу доходів через призму ринку ресурсів.
70. Інституціональні чинники ринку ресурсів.
71. Заробітна плата як найважливіша ціна в економіці.
72. Мікроекономічний аналіз впливу трудових спілок на рівень і структуру заробітної плати.
73. Економічні наслідки встановлення мінімального рівня заробітної плати.
74. Відмінності у рівнях заробітної плати: причини, об'єктивні чинники, оцінка реалій.
75. Глобалізація виробництва і рівень заробітної плати.
76. Ставка заробітної плати і рівень зайнятості.
77. Підвищення заробітної плати і безробіття.
78. Економічне зростання як чинник зайнятості.
79. Інвестування у капітал як відкладене споживання.
80. Мікроекономічний аналіз взаємозв'язку інвестицій і процентних ставок.
81. Інвестування як процес створення капіталу.
82. Процентна ставка та її вплив на рівень і структуру виробництва інвестиційних товарів.
83. Економічні та неекономічні джерела "чистого економічного прибутку" підприємця.
84. Прибуток як генератор ринкової економіки.
85. Визначення ціни кредиту в мікроекономіці.
86. Рента і ціни факторів виробництва як знаряддя раціонального використання обмежених ресурсів.
87. Поточна вартість активів в обґрунтуванні інвестиційних рішень.
88. Заробітна плата, процент, рента і прибуток як форми доходів від факторів виробництва.
89. Теорія ефективних податків (теорія Рамсея) і мінімізація неефективності ринкової економіки.
90. Процентна ставка як критерій виробу інвестиційних проектів.
91. Переміщення ресурсів між альтернативними напрямками їх використання як наслідок механізму ціноутворення на ринку ресурсів.
92. Поєднання вхідних факторів виробництва і максимізація прибутку підприємства.
93. Еластичність попиту на ресурс та її практичне застосування.
94. Науково-технічний прогрес та інноваційні прибутки.
95. Прибуток як винагорода за ризик підприємця.
96. Капітал підприємства та оптимізація його структури.
97. Амортизаційна політика підприємства і попит на капітал.

98. Оцінка майбутніх доходів і вибір варіанта альтернативних капіталовкладень.
99. Сільськогосподарський попит на землю: особливості, основні чинники.
100. Економічна і земельна рента: спільні риси та відмінності.
101. Ціна землі як капіталізована рента.
102. Державне регулювання у сфері аграрної політики: оцінка ситуації в Україні.
103. Інвестиційна активність в Україні: пояснення за концепцією поточної вартості.
104. Попит на працю та її розподіл: глобальна перспектива.
105. Оплата та інтенсивність праці: аналіз систем оплати праці.
106. Обмеження мобільності працівників і диференціація заробітної плати.
107. Інноваційні програми у сфері трудових відносин і підвищення продуктивності праці.
108. Реальна заробітна плата і продуктивність праці: аналіз залежності.
109. Мікроекономічний аналіз етичності принципу “кожному – відповідно до того, що він створює”.
110. Вирівнювальні відмінності в оплаті праці: негрошовий аспект.
111. Рівень освіти та індивідуальний дохід.
112. Інвестиції у людський капітал і добробут.

10. Методи навчання

Залежно від теми припускається на лекції традиційна форма (монолог), а також інтерактивна форма (бліцопитування, модерація, дискусії). У межах практичних занять передбачено: опитування, тестування, доповіді, розгляд ситуацій, розв'язання задач, складання графічних схем, реферування, конспектування, робота в Інтернет тощо.

11. Критерії оцінювання

Оцінюються рівень знань, продемонстрований у відповідях з основних питань теми, правильність і активність під час виконання практичних завдань; регулярне відвідування занять; написання рефератів, огляд нової літератури; участь у конференціях, конкурсах, наукових семінарах, круглих столах; виконання модульних (контрольних) завдань тощо.

Поточний контроль – теоретичні співбесіди, рішення практичних та тестових завдань, аналіз проблемних ситуацій, написання та захист реферативних робіт.

Підсумковий контроль проводиться у формі екзамену.

Під час контролю систематичності та активності роботи на семінарських заняттях оцінюється: розуміння та запам'ятовування програмного матеріалу; рівень знань, продемонстрований у відповідях і виступах на семінарських заняттях; уміння самостійно опрацювати навчальну та наукову літературу; уміння усно чи письмово подавати певний матеріал за темою семінарського заняття; результати експрес-контролю.

Під час контролю виконання завдань для самостійного опрацювання оцінюють: самостійне опрацювання тем у цілому та окремих питань; написання рефератів, есе; підготовка конспектів навчальних чи наукових текстів з курсу.

Отримати максимальну кількість балів за кожний блок студент має можливість під час захисту кожного блоку. Якщо студент без поважної причини захищає блок самостійних робіт пізніше зазначеного терміна – максимальна кількість балів знижується (в залежності від затримки) на 1-3 бали.

Об'єктами контролю знань студентів є:

- Систематичність і активність роботи на практичних заняттях. Оцінюються рівень знань, продемонстрований у відповідях з основних питань теми, правильність і активність при виконанні практичних завдань; регулярні відвідини занять (40 балів).

- Самостійна робота студента. Написання рефератів, огляд нової літератури (10 балів).

- Іспит (50 балів).

Виконання всіх завдань поточного контролю оцінюється від 0 до 50 балів.

Підсумковий контроль (іспит) оцінюється від 0 до 50 балів і проводиться у формі виконання письмового завдання (теоретичне завдання, відповідь на тестові завдання, вирішення практичних задач). Максимально студент може отримати 50 балів.

Критерії оцінювання:

- правильна відповідь на тестове завдання –2,5 бали, неправильна відповідь – 0 балів. Враховуючи, що кожен варіант містить 10 тестів, максимальна кількість балів -25 ;
- правильна відповідь на теоретичне завдання – 15 балів, неправильна відповідь – 0; максимальна кількість балів з теоретичної частини становить 15 балів;
- правильно вирішена задача – 10 балів, похибки у розрахунках, проте вибраний правильний метод розрахунку – 5 балів, неправильна відповідь та рішення – 0 балів. Кожен варіант містить 1 задачу, тому максимальна кількість балів з практичної частини становить 10 балів.

12. Засоби оцінювання

Поточне опитування, оцінка за виконане індивідуальне дослідницьке завдання, екзамен

Перелік питань, які виносяться на екзамен:

1. Предмет та функції мікроекономіки
2. Основні проблеми, які вивчає мікроекономіка
3. Проблеми обмеженості ресурсів та необхідність вибору
4. Методологія мікроекономічного аналізу
5. Оптимізаційні та рівноважні моделі. Граничний аналіз
6. Позитивний та нормативний аналіз
7. Основні елементи ринкового механізму: попит пропозиції і ціна
8. Закон попиту. Зміна попиту та обсягу попиту: економічний, алгебраїчний, графічний аналіз
9. Функція пропозиції, та фактори зміни пропозиції та обсягу пропозиції: економічний, алгебраїчний, графічний аналіз
10. Ринкова рівновага. Збалансування попиту та пропозиції. Цінове регулювання надлишку, дефіциту споживання та виробництва
11. Корисність як економічна категорія
12. Кількісний (кардиналістський) підхід до аналізу корисності та попиту споживача
13. Поняття сукупної та граничної корисності
14. Порядковий (ординалістський) підхід оцінки корисності та попиту споживача
15. Крива “дохід - споживання”. Суперіорні та інферіорні товари
16. Крива “ціна - споживання”
17. Ефект доходу та ефект заміни
18. Підприємство як ринково-виробнича система
19. Виробнича функція як параметрична модель технологічного процесу
20. Побудова виробничої функції Кобба-Дугласа
21. Фактори виробництва та їх властивості
22. Закон спадної продуктивності факторів виробництва
23. Характер зміни виробничої функції з одним змінним фактором
24. Основні показники діяльності фірми у миттєвому і короткостроковому періоді: сукупний, середній та граничний продукт
25. Виробнича функція з двома змінними факторами
26. Поняття ізоквант. Карта ізоквант
27. Ізокоста, функція ізокости та її графічна інтерпретація

28. Вибір оптимального виробництва. Гранична норма технічного заміщення
29. Розширення виробництва. Траєкторія розширення виробничої діяльності фірми
30. Ефект масштабу виробництва: постійна, спадна та зростаюча віддача від масштабу
31. Концепція витрат в ринковій економіці
32. Альтернативний характер витрат
33. Явні та неявні витрати. Бухгалтерський, економічний прибуток
34. “Нормальний прибуток” – його значення для оцінки виробничо-господарчої діяльності сучасного підприємства
35. Витрати виробництва у короткостроковому періоді: сукупні, постійні, змінні, середні та граничні витрати
36. Динаміка довгострокових витрат
37. Витрати виробництва та ефект масштабу
38. Взаємозв'язок витрат у короткостроковому та довгостроковому періодах
39. Результати виробництва: сукупний, середній, граничний доход та сукупний прибуток
40. Характеристика видів ринків: товарів та послуг; факторів виробництва (ресурсного ринку); фінансового; ринку інтелектуальних продуктів
41. Поняття ринкової структури
42. Ознаки та умови ринку досконалої конкуренції
43. Особливості ціноутворення на ринку досконалої конкуренції. Зниження ціни та поведінка конкурентної фірми на ринку
44. Попит на продукцію конкурентної фірми та побудова кривої попиту
45. Показники діяльності конкурентної фірми
46. Умови максимізації прибутку. Графік беззбитковості фірми
47. Причини виникнення та існування монополій в економічній системі
48. Умови існування “чистої” монополії
49. Попит на продукцію “чистої монополії” та побудова кривої попиту
50. Пропозиція фірми-монополіста та особливості її формування
51. Природна та штучна монополія. Умови їх існування
52. Ціноутворення на монопольному ринку. Лімітуюче ціноутворення
53. Поняття цінової дискримінації: перша, друга та третя ступені
54. Умови максимізації прибутку на монопольному ринку
55. Економічні наслідки діяльності монополій: переваги та недоліки
56. Стратегічна поведінка фірми на олігополістичному ринку
57. Загальна взаємозалежність олігополістів: цінова війна та зговір
58. Особливості формування та поведінки дуополії. Модель Курно
59. Аналіз картельного ціноутворення та нецінова конкуренція в умовах олігополії
60. Ринкова поведінка монополістичного конкурента. Диференціація продукту
61. Визначення ціни та обсягу виробництва фірмою на ринку монополістичної конкуренції
62. Загальна характеристика ринків факторів виробництва
63. Споживання факторів виробництва: цілі та обмеження
64. Формування попиту на фактори виробництва
65. Індивідуальний та галузевий попит на фактори виробництва
66. Взаємозв'язок ринків продукту та факторів виробництва
67. Монопольний ринок продукту та ринок факторів виробництва
68. Співвідношення ресурсів та максимізація прибутку
69. Характеристика ринка праці
70. Праця як фактор виробництва
71. Попит на працю на ринку досконалої конкуренції
72. Пропозиція на ринку досконалої конкуренції
73. Особливості монополістичного, моносоничного та олігосоничного ринків праці
74. Визначення реального рівня заробітної плати на ринку досконалої конкуренції

75. Рівень заробітної платина на ринку недосконалої конкуренції
76. Основні форми капіталу
77. Попит, пропозиція та рівновага на ринку капіталу
78. Рух капіталу і капітальні фонди
79. Види процентних ставок
80. Формування процентної ставки як рівноважної ціни капіталу
81. Специфіка обґрунтування інвестиційних рішень у тривалому періоді
82. Ризики інвестиційних проектів
83. Специфіка формування попиту на землю та її позиції
84. Аналіз загальної рівноваги, його етапи
85. Модель загальної економічної рівноваги ринку
86. Загальна рівновага за Парето. Ефективність та справедливість
87. Рівновага виробника на конкурентному ринку факторів виробництва
88. Економічна теорія добробуту
89. Перерозподіл добробуту через систему оподаткування
90. Конфлікт між економічною ефективністю та соціальною справедливістю.

13. Розподіл балів, які отримують студенти

Поточне тестування та самостійна робота															ПМК екзамен	Сума	
Модуль 1										Модуль 2							
ЗМ1					ЗМ2					Реферат							
Т 1	Т 2	Т 3	Т 4	Т 5	Т 6	Т 7	Т 8	Т 9	Т 10	Т 11	Т 12	Т 13	Т 14	8	50	100	
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	3			
15					27												

T1, T2 ... T10 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсового проекту (роботи), практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
1-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

14. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення

Виконання практичних завдань передбачає використання персонального комп'ютеру з доступом до мережі Інтернет та програмою MS Excel.

15. Рекомендовані джерела інформації

Базові

1. Гальперин В.М.. Микроэкономика: В 2т. / В.М. Гальперин В.М., С.И. Игнатьев, В.И. Моргунов. / Под ред. В.М.Гальперина. – СПб.: Экон.шк., 1994. – Т.1. – 349с.
2. Гребенников П.И. Микроэкономика: Учеб. / П.И. Гребенников, А.И. Леусский, Л.С. Тарасевич / Под общ.ред. Л.С.Тарасевича. – СПб.: Изд-во СПб УЭФ, 1996 – 352с.
3. Долан Э.Дж., Линдсей Д. Микроэкономика: Пер. с англ. / Под общ.ред. Б.Лисовина и В.Лукашевича. – СПб.: Экон.шк., 1994. – 448с.
4. Емцов Р.Г. Микроэкономика: Учеб. / Р.Г. Немцов, М.Ю. Лукин. – М.: МГУ им.М.В.Ломоносова, Изд-во «ДИС», 1997. – 320с.
5. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Аналітична економія. Принципи, проблеми і політика. Ч.2. Мікроекономіка / Пер. с англ. 13-го вид. С.Панчишина, О.Ватаманюка, З.Ватаманюка; Керівник проекту З.Ватаманюк. – Львів: Видавнича спілка “Просвіта”, 1999. – 649с.
6. Макконнелл К.Р., Брю С.Л. Экономикс: принципы, проблемы и политика: В 2т. / Пер. с англ. 2-го изд. – М.: Республика, 1992. – Т.1. – 399с.; Т.2. – 400с.
7. Максимова В.Ф. Микроэкономика: Учеб. / В.Ф. Максимова. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Соминтэк, 1996. – 328с.
8. Нуреев Р.М. Курс микроэкономики: Учеб. для вузов. / Р.М. Нуреев. – М.: Издат. группа «НОРМА-ИНФРА. М», 1998. – 572с.
9. Пиндайк Р., Рубинфельд Д. Микроэкономика / Сокр. пер. с англ.; Науч. ред. А.Т.Борисович, В.М.Полтерович, В.И.Данилов и др. – М.: Экономика, Дело, 1992. – 510с.
10. Піднайк Р., Рубінфельд Д.Л. Мікроекономіка / Пер. з англ. А.Олійника, Р.Скільського. – К.: Основи, 1996. – 646с.
11. Семюелсон Пол А., Нордгауз Вільям Д. Мікроекономіка / Пер. з англ. С.Панчишина. – К.: Основи, 1998. – 676с.
12. Фишер С., Дорнбуш Р., Шмалензи Р. Экономика / Пер. с англ. 2-го изд. – М.: Дело ЛТД, 1995 – 864с.
13. Хайман Д.Н. Современная микроэкономика: анализ и приложения / Пер. с англ. – М.: Финансы и статистика, 1992. – Т.1. – 384с.; Т.2. – 384с.
14. Экономическая школа. Вып. 1, 2, 3. Систематический курс лекций по экономической теории. – СПб.: Экон.шк., 1991; 1994; 1995.
15. Ястремський О.І. Основи мікроекономіки: Підручник / О.І. Ястремський, О.Г. Грищенко – К.: Знання, 1998. – 674с.
16. Бажал Ю.М. Економічна теорія технологічних змін: Навч. посібник. / Ю.М. Бажал. – К.: Заповіт, 1996. – 240с.
17. Мікроекономіка: опорний конспект лекцій / [Базилевич В., Лук'янов В., Писаренко Н., Евіцинська Н.] – К.: Четверта хвиля, 1998. – 248с.
18. Гамільтон Дж. Методичний посібник до «Мікроекономіки» Р.Піндайка і Д.Рубінфелда / Пер. з англ. А.Олейника, Р.Скільського. – К.: Основи, 1996. – 233с.
19. Долан С.Дж., Линдсей Д. Рынок: микроэкономическая модель / Пер. с англ. В.Лукашевича и др.; Под общ. ред. В.Лисовика и В.Лукашевича. – СПб.: Экон. шк., 1992. – 496с.
20. Економічна теорія: В 2-х кн.: Навч. посібник / За ред. З.Г.Ватаманюка. – К.: Заповіт, 1997. – Кн.2: Мікроекономіка. – 280с.

21. Карагодова О.О. Мікроекономіка: Навч. посібник. / О.О. Карагодова, Д.М. Черваньов. – К.: Четверта хвиля, 1997. – 204с.
22. Кириленко В.І. Мікроекономіка: Навч. посібник для студентів екон. спец. Вузів / В.І. Кириленко. – К.: Таксон, 1998. – 334с.
23. Лисовицкий В.Н. Микроэкономика: Учеб. пособие. / В.Н. Лисовський. – 2-е изд., доп. и перераб. – К.: ИСИМО МО Украины, НВФ Студцентр, 1997. – 160с.
24. Менар К. Экономика организаций / Пер. с франц.; Под ред. А.Г.Худокормова. – М.: ИНФРА-М, 1996. – 160с.
25. Мікроекономіка: Навч.-методичний комплекс: У 3-х ч. / Укл. А.П.Наливайко та ін. – К.: КДЕУ, 1997. – 267с.
26. Мікроекономіка і макроекономіка: Підручник для студентів екон. спец. закладів освіти / За заг. ред. С.Будаговської. – К.: Основи, 1998. – 518с.
27. Микро- макроэкономика: практикум / Под общ. ред. Ю.А.Огибина. – СПб.: Литера плюс «СПб. Оркестр», 1994. – 432с.
28. Пода А.К. Мікроекономіка. Збірник задач для студентів економічних спеціальностей: Навч. посібник. / А.К. Пода, О.П. Вашків, Л.Л. Куц. – К.: ІКДО, 1995. – 123с.
29. Нуреев Р.М. Основы экономической теории: Микроэкономика: Учеб. для вузов / Р.М. Нуреев. – М.: Высш. шк., 1996. – 447с.
30. Райхлин Э. Основы экономической теории. Микроэкономическая теория рынков продукции / Э. Райхлин. – М.: Наука, 1995. – 347с.
31. Слухай С.В. Довідник базових термінів та понять з мікроекономіки / С.В. Слухай. – К.: Лібра, 1998. – 256с.
32. Сборник задач по экономике: Учеб. пособие / Отв. ред. Ю.Е.Власевич. – М.: Изд-во БЕК, 1996. – 273с.

Допоміжні

1. Теория фирмы / Под ред. В.М.Гальперина. – СПб.: Экон. шк., 1995. – Вехи экономической мысли; Вып.2. – 534с.
2. Тироль Ж.: Рынки и рыночная власть: Теория организации промышленности / Пер. с англ. – СПб.: Экон. шк., 1996. – 745с.
3. Фандель Г. Теория производства и издержек / Пер. с нем.; Науч.ред. М.Г.Грещака. – К.: Таксон, 1998. – 528с.
4. Фель У., Оберендер П. Основы мікроекономіки / Пер. з нім. 6-го вид.; За ред. А.П.Наливайка. – К.: Укртиппроєкт, 1998. – 478с.
5. Хейне П. Экономический образ мышления / П. Хейне. – М.: Новости, 1991. – 704с.
6. Чемберлин Э. Теория монополистической конкуренции. Реориентация теории стоимости / Э. Чемберлин / Пер. с англ.; Под ред. Ю.Я.Ольсевича. – М.: Экономика, 1996. – 351с.
7. Экономика: Учеб. для экон. акад., вузов и фак. / Под ред. А.С.Булатова. – М.: Изд-во БЕК, 1995. – 604с.
8. Ястремський О.І. Основы теорії економічного ризику: Навч. посібник для студ. екон. спец. вищ. навч. закладів. /О.І. Ястремський. – К.: АРТЕК, 1997. – 248с.

Інтернет-ресурси

1. Сервер Верховної Ради України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.rada.gov.ua
2. Нормативні акти України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.nau.kiev.ua
3. Право. Україна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.legal.com.ua/cgi-bin/matrix.cgi/pravo.htm
4. Діловий портал ЛІГА.net. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.liga.net

5. Українське право. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.ukrpravo.com
6. Сайт Національного банку України. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.bank.gov.ua
7. Статистичні дані по Україні. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.macrostat.iatp.org.ua
8. www.smida.gov.ua
9. www.istock.com.ua

Додаток до Робочої програми навчальної дисципліни щодо внесення змін

Зміни обговорено та затверджено на засіданні кафедри протокол № ____ від «__» _____ 20__р.

Завідувач кафедри

_____ (_____)

(підпис) (Ім'я Прізвище)

Аркуш обліку змін

№ п/п	№ та зміст пункту, до якого внесено зміни	ПІБ викладача	Підпис викладача

